



Мал. 2. Кузів М.П., «Зарваниця», полотно, олія.

Художники кажуть, що малювання в Зарваниці особливе. Ніби якась сила веде пензель, а рука художника — лише інструмент у його руках. Зіткнувся з цим і Михайло Кузів. Крім того, як каже художник, без молитви не можна писати такі святі місця. Має бути глибока віра і любов до того, що робиш, захоплення святістю цього місця. Без цього не можна, бо не буде від серця. Робота без віри не викликати належних емоцій, не буде «дихати» Зарваницею, тим величним духом святості [1].

Висновки. Отже, у статті досліджено виражальні засоби творчості художника (динаміка кольору, фактурні ефекти), специфіку модерного мистецтва пов'язаного з народною традицією, вишуканою та яскравою виражальною колористикою. Його полотна наповнені філософським осмисленням, переходом від реалістичного до абстрактного. Присутність орнаменту, який не замикається у межах певної фігури. Здійснено характеристики його манери виконання і впливу на неї певного мистецького стилю в якому працював художник.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аби допомогти бійцям малювали Зарваницю // Афіша.іа. — 2015. — 2 серпня / Електронний ресурс :<https://te.20minut.ua/lyudi/abi-dopomoghti-bijcyam-malyovali-zarvanicyu-10455614.html>.
2. Вольська С. Живописна експресія творів Михайла Кузіва / С. Вольська // Літературний Тернопіль. — 2015. — № 3. — С. 84-86.
3. Голубець О., Кузів Михайло Петрович / Кузів Михайло малярство — Тернопіль — Львів, 2011. — 28 с.
4. Герета І. Сон наяву, або Два роки художника Михайла Кузіва // Свобода. Т., 2001, 29 трав.
5. Між реальністю й абстракцією [про худож. М. Кузіва] / М. Маркович // Літературний Тернопіль. — 2015. — № 3. — С. 87-89.
6. Скульптуру й живопис поєднали на спільній виставці двоє українців —
7. із Тернополя і США // Газета «Урядовий кур'єр». — 2016. — 30 січня /Електронний ресурс:<https://ukuriel.gov.ua/uk/articles/skulpturu-j-zhivopis-poyednali-na-spilnij-i-vistavci/>.

Іванчук В.

Науковий керівник – доц. В.О. Водяна

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ

Актуальність дослідження. Для сучасного суспільства проблема формування духовності особливо актуальна. Відчуженість від культури, знецінення престижу освіченості та інтелектуальної діяльності, заниження моральних критеріїв поведінки в суспільстві складають невирішені проблеми у формуванні життєвої позиції молодого покоління.

Рівень музичної культури особистості зумовлює широкі можливості духовного розвитку особистості загалом.

Саме тому проблема пошуку ефективних дидактичних засобів конструювання компонентів змісту музичної освіти для формування культурної, творчої, духовно-моральної особистості на сьогодні є одним з головних завдань у загальноосвітніх навчальних закладах України.

Теоретичне усвідомлення змісту компонентів музичної освіти знаходимо в працях сучасних українських представників художньої дидактики (А. Болгарського, Б. Бриліна, О. Дем'янчука, І. Зязюна, Л. Коваль, О. Кузнецової, Л. Масол, В. Медушевського, Н. Лисіної, Г. Падалки, Т. Плєсніної, В. Рагозіної, О. Ростовського, О. Рудницької, Т. Смирнової, Б. Теплової, Л. Хлєбнікової, О. Щолокової та ін.), присвячених різним напрямкам розвитку емоційної сфери учнів - вихованню музичного й художнього смаку, розвитку інтересу та любові до музики, заохоченню до сприймання та використання мистецтва тощо.

Разом з тим, у значній мірі поза увагою залишається питання формування музичної культури в контексті реформування сільської школи. Сьогодні сільська школа на шляху до переходу на якісно новий рівень функціонування. Курс на оптимізацію мережі загальноосвітніх навчальних закладів призвів до загострення питання збереження загальноосвітніх навчальних закладів у сільській місцевості.

На нашу думку, простежується виникнення конфліктності між: запитами суспільства на творчу аналітичну особистість і недостатністю умов для її формування; потребою збереження національної ідентичності і наростаючими процесами домінування урбаністичної культури; віковими особливостями музичних потреб школярів і реальними умовами реформованої школи.

Мета статті полягає у висвітленні педагогічних умов, за яких формування музичної культури дітей у сільських школах буде ефективним.

Перш ніж розглянути педагогічні умови формування музичної культури дітей сільської школи, розглянемо значення окремих понять.

У філософському словнику за ред. В. Шинкарука «умова» визначається як категорія, в якій відображено універсальні відношення речі до тих факторів, завдяки яким вона виникає й існує [8, с.703]. Умови складають середовище, в якому виникає, існує й розвивається те чи інше явище або процес. Поза цим середовищем вони не можуть існувати.

У психологічному довіднику Н. Конюхова під «умовою» розуміється «сукупність явищ зовнішнього та внутрішнього середовища, що ймовірно впливають на розвиток конкретного психічного явища» [4, с.206].

Отже, можна зробити логічний висновок, що умова — це зовнішнє стосовно предмета різноманіття об'єктивного світу.

Також у наукових визначеннях розрізняють необхідні умови, як такі, що наявні тоді, коли виникає якась дія і достатні умови, які неодмінно викликають дану дію.

Тому, на нашу думку, термін «педагогічні умови» окреслює сукупність необхідних умов для ефективного забезпечення процесу формування особистості учня, його якостей.

І. Аксаріна зазначає, що «до педагогічних умов можна віднести ті, які свідомо створюються в освітньому процесі і повинні забезпечувати найбільш ефективне протікання цього процесу» [1, с.12].

Н. Лантух досліджуючи педагогічні умови формування інформаційної культури дає їм визначення як «комплексу заходів, спрямованих на організацію освітнього простору. [6, с.9].

Н. Тверезовська, Л.Філіпова, посилаючись на дослідження Л. Загребельної подають таке визначення: «педагогічними умовами можна вважати обставини, від яких залежить і на основі яких відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості» [7, с.291].

А. Кузьмінський висловлює думку, що на процес виховання впливають різні чинники, які зумовлені об'єктивними та суб'єктивними причинами, а також особливостями соціально-економічного розвитку суспільства. «Об'єктивні чинники — це особливості будівництва незалежної України, відродження національної самобутності українського народу, особливості розвитку виробничих відносин, засобів виробництва, розвитку господарства на засадах ринкових відносин, розширення меж приватної власності, розширення масштабів спілкування з громадянами інших країн, особливості соціально-економічного розвитку, вплив урбанізації, природне середовище. Суб'єктивні чинники — це соціально-педагогічна діяльність сім'ї, діяльність громадських організацій, а також навчально-виховних закладів (дитячих ясел і садків, загальноосвітніх та професійних закладів освіти, позашкільних виховних закладів) в особі їх працівників, цілеспрямована діяльність засобів масової інформації (література, кіно, телебачення та ін.), закладів культури й мистецтва (театри, музеї тощо).» [5, с. 75]

М. Барасій та Є. Брилін вважають, що «сьогодні до організації музично-естетичного виховання школярів в Україні причетні різноманітні соціальні інститути суспільства (сім'я, школа, культурно-дозвіллеві та позашкільні заклади), діяльність яких взаємодоповнюється та взаємозбагачується, що розширює педагогічні можливості їх музичного розвитку». [2, с. 3]

Серед умов, які дозволять оформити сільський освітній соціум як високоефективну систему безперервної освіти М. Гурьянова та В. Бочарова виокремлюють:

- спрямованість освітньої діяльності усіх суб'єктів на збереження і розвиток ціннісного простору, яке своїм корінням сягає у джерела народної філософії, народної педагогічної культури у цілому;
- врахування у змісті освіти потреб людини, що проживає в умовах соціально-природного середовища;
- здійснення діяльності освітніх закладів, соціальних інститутів сільського соціуму на основі наступності усіх ланок освіти, диференціації, інтеграції усіх соціальних інституцій, які задіяні у реалізації освітньої діяльності;
- орієнтація профільного навчання на вирішення двоєдиного завдання: задоволення освітніх потреб особистості, батьків та на розвиток соціально-економічного комплексу муніципальної освіти;
- відповідність освіти у сільському соціумі потребам різних соціально-професійних груп сільського соціуму. [3, с. 38]

На нашу думку, педагогічні умови формування музичної культури школярів сільської школи залежать від багатьох чинників.

Зовнішні чинники: навчально-виховна сфера, соціокультурна сфера, природне біологічне середовище, макроклімат шкільного колективу, мікроклімат сім'ї.

Внутрішні чинники: вікові особливості дитини; розвиток емоційно-вольової сфери; спрямованість потреб, інтересів, ціннісно-мотиваційні установки; індивідуальний рівень розвитку музичної культури.

З огляду на визначені чинники, можемо окреслити зміст педагогічних умов формування музичної культури дітей сільської школи.

1. Уроки музичного мистецтва у сільській школі, як основна форма навчально-виховної роботи у загальноосвітньому закладі повинні наповнюватися таким змістом, який, з одного боку найповніше враховує місцеві музичні традиції, з іншого боку, розширює культурну орієнтацію дітей у площині класичної та сучасної музики.

2. Під час музично-виховної роботи необхідно спрямовувати свою роботу до єдності, синтезу всіх дисциплін естетичного циклу (музика, хореографія, образотворче мистецтво, література). Відомо, що народне мистецтво побутує в синкретичних формах, де, наприклад, музична інтонація і слово (або музика і рух) в танцях, іграх, театралізованих дійствах зливаються в єдине і нерозривне виразне ціле. Цими обставинами повинна також обумовлюватися методика діяльності вчителя музики сільської школи. Так, наприклад, вивчення календарно-обрядових пісень, повинно включати не тільки освоєння школярами мелосу, метроритму, характеру, форми, але й поглиблене проникнення в літературний текст, в поетичність народної мови, руху, міміки, тонкощів ліній і фарб, звуків і голосів.

3. У навчально-виховній роботі місцеві музичні традиції мають стати матеріалом для дослідження і творчого осмислення учнями і вчителем (залучення дітей до пошуку інформантів і збору зразків народної музичної творчості (пісень, інструментальних мелодій, ігор, театралізованих дійств)

4. Позакласна музично-виховна робота має будуватися на основі широкого залучення до участі у заходах сільських музикантів-аматорів: співаків, скрипалів, бандуристів, цимбалістів, сопілкарів тощо, а також масового залучення школярів до проведення календарно-обрядових свят, театралізованих дійств і інших культурно-мистецьких заходів села.

5. Індивідуальна музично-виховна робота вчителя музичного мистецтва повинна спрямовуватися на дослідження рівня розвитку компонентів музичної культури учня та на розкриття його потенціалу у конкретній творчій роботі.

6. Школа виступає як базове ядро (ресурсний центр) горизонтальної інтеграції різноманітних структур соціуму, що забезпечує тісну культурологічну співпрацю вчителя музичного мистецтва школи з громадськими організаціями села, клубом, будинком культури, ДМШ, церквою, з представниками інтелігенції села, знавцями музичної традиції.

7. Школа забезпечує вертикальну інтеграцію з використанням ресурсів районних та обласних культурних закладів для організації заходів з ознайомлення дітей із музичними виконавцями як класичної, так і сучасної музики, а також вищих навчальних закладів, які володіють ресурсами дистанційної освіти кваліфікованих спеціалістів у галузі музичного мистецтва.

8. Використання сприятливих особливостей макроклімату середовища сільської школи (за рахунок невеликої кількості учнів мають значні переваги перед міськими школами), і особливостей мікроклімату сільської сім'ї, у якій представлена родинна цілісність – діти-батьки-старші родичі. Ця педагогічна умова є обов'язковою і невід'ємною складовою усіх педагогічних умов, так як обумовлена специфікою сільської школи. Вона, на нашу думку, визначає необхідність збереження у кожному селі школи 1-2 ступенів, яка охоплює дітей молодшого та середнього шкільного віку. Старшокласники, з огляду на їх вікові особливості, можуть навчатися у школах, поза межами рідного села.

9. Безпосереднє спілкування учнів з природою, флорою і фауною місцевості, регіону, краю, які є джерелом естетики рідної землі і невіддільно споріднена з його музичною культурою.

Підсумовуючи викладений матеріал зазначаємо, що формування музичної культури це складний багатоплощинний та багаторівневий процес, у якому важливими є всі фактори, як впливають на духовний світ особистості, розвиток її музичних здібностей, формують її досвід спілкування і осмислення музичної культури суспільства.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування музичної культури учнів сільської школи, зокрема, окремої уваги потребує дослідження нових підходів до змістового переосмислення предмету «Музичне мистецтво» у контексті реформування сільської освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аксарина И. Ю. Педагогические условия адаптации выпускников школ на этапе перехода от общего к высшему профессиональному образованию: автореф. дис. на соискание научн. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01 / И. Ю. Аксарина; Курганский гос. ун-т. - М., 2006. - 19 с.
2. Барасій М.В., Брилін Є.Б. Музично-естетична культура в контексті теорії та практики виховання школярів. // [Електронний ресурс] режим доступу до ресурсу: <http://www.stationline.org.ua/pedagog/104/17662-formuvannya-muzichno-kulturi-shkolyariv-yak-suchasna-problema-xudozhno>
3. Бочарова В.Г., Гурьянова М.П. Стратегия модернизации сельского образовательного социума // В.Г. Бочарова, М.П. Гурьянова / Педагогика. – 2005. – № 8. – С. 32-38.
4. Конюхов Н. И. Словарь-справочник практического психолога / Н. И. Конюхов. - Воронеж: Модэк, 1996. - 224 с.
5. Кузьмінський А.І. Педагогіка у запитаннях і відповідях : навчальний посібник для вузів / Анатолій Іванович Кузьмінський, Віталій Лукич Омеляненко . – Київ : Знання, 2006 . – 311 с. .
6. Лантух Н. И. Педагогические условия формирования информационной культуры у старшеклассников в системе «лицей-вуз»: автореф. дис. на соискание научн. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01 / Н. И. Лантух; Северо-Кавказский гос. техн. ун-т. - Ставрополь, 2006. - 23 с.
7. Тверезовська Н., Філіппова Л. Сутність та зміст поняття «педагогічні умови» // Ніна Тверезовська, Любов Філіппова, / Педагогіка – нова педагогічна думка // [Електронний ресурс] режим доступу до ресурсу: <http://www.stationline.org.ua/pedagog/106/19146-sutnist-ta-zmist-ponyattya-pedagogichni-umovi.html>
8. Філософський словник / За ред. В. І. Шинкарука. – 2 вид., перероб. і доп. – К.: Головна редакція УРЕ, 1986. - 800 с.

Коломієць Р.

Науковий керівник – доц. Стельмащук З.М.

ЕТАПИ РОЗВИТКУ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СІЛЬСЬКОЇ МОЛОДІ КІНЦЯ ХІХ ПОЧАТКУ ХХІ СТ. (НА МАТЕРІАЛІ СІЛ БУЦНІВ ТА ОСТРІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ)

Роль мистецької освіти в житті селян важко переоцінити. В сільському середовищі початкового означеного періоду вона починалася від науки в дяка, який навчав дітей молитися, рахувати, співати, а також читати церковні книги. Вже в кінці 18 ст. Єпископ М. Шадурський наказував парохам заснувати в селах школи-дяківки, які мали бути недалеко церкви і перебувати під опікою парохів.[2. 98] Загальновідомо з історичних джерел, що Польська влада вела політику на знищення української культури, ополячення населення, звуження сфери вжитку української мови ліквідації шкіл і всього, що стояло на захисті українства. Та всі ці заходи на теренах Галичини і в тому числі в даних сільських місцевостях натикалися на великий спротив населення, що об'єднувалося і створювало громадські та просвітницькі організації, молодь вступала до спортивно – виховного товариства «Луг» і «Пласт». Не байдужими були і старші люди, що підтримували молодих і паралельно створювали товариства «Рідна школа», «Просвіта», «Сільський господар», членами якого були майже всі громадяни села. Головною метою всіх цих об'єднань став захист культури, свідомості обрядів, мови, пісні та релігії свого народу. Вже на початку ХХ ст. в даній місцевості були створені і працювали гуртки: хоровий, танцювальний, духовий оркестр і театральна самодіяльна група. Спільно односельчани відзначали роковини визначних людей, а також історичні події українського народу, читали книжки, вивчали історію та географію рідного краю.

З кінця ХІХ століття до початку Другої світової війни свою прогресивну культурно-просвітницьку місію на теренах Галичини успішно несла «Просвіта». Як відомо перший загальний збір цієї важливої для України громадської організації відбувся у Львові 8 грудня 1868 року.

У 1896 році в с. Буцнів було закладено читальню «Просвіта». До активізації національної свідомості селян, а зокрема, молоді особливо багато праці, старань і зусиль доклав тодішній парох села отець Ізидор Глинський. Завдяки якому місцева читальня збирала мешканців села не тільки у вихідні чи свята, а й майже кожного вечора. Активність місцевої філії «Просвіти» особливо поживалося наприкінці 1920 –х років. Про це свідчать дослідники: «Цікавою формою пізнання суспільно – політичного життя на той час було читання лекцій, які ще називали «відчитами» .У різні роки їх проводив отець Ізидор Глинський, Микола Кулинич, Василь Курилас, інженер Володимир Лукомський, Євген Лукомський, а також Йосиф Костів і Василь Мокрій. Темі їх виступів не обмежувалися локальними проблемами, а давали кваліфіковану оцінку масштабних подій у контексті розвитку тогочасного світу. Селяни слухали лекції «Дещо про освіту», «Про культурний доробок людства», «Природа на услугах людини», « Порівняння праці людини з працею машини», «Про голод в Україні», « Різні новини світу», «Шевченко і його творчість». [1. 104]. Також в с. Буцнів зорганізувалася жіноча секція, яка мала на меті культурно підняти місцеве жіноцтво, організатором цієї секції була Лукомська Текля. Потім цю справу продовжила у 1932 році Марія Кулинич. А у 1935 році базі цієї секції виникла філія «Союзу українок» . «Про те, що буцнівська молодь була соціально активною і цікавилась суспільним життям, згадує Богдан Новосядлий, свідчить і той факт, що у часи розвитку місцевої «Просвіти» 1931 рік у її рядах перебували 162 активісти 109 чоловіків і 53 жінки.»[1, 105] Можна констатувати, що у хатах-читальнях даних сіл вже в той час мали місце певні культурно-мистецькі заходи: вечорниці, театральні постановки, календарно-обрядові дійства.